

I Wan'na Be Like You, Persijn Broersen & Margit Lukács

Nat Muller

Speech uitgesproken op 5 April 2024 ter gelegenheid van de tentoonstelling *I Wan'na Be Like You*.

"Geesten," zo luidt een gevleugeld en hier door mij vrij vertaald citaat van de Amerikaanse sociologe Avery Gordon, "herinneren ons aan een slepende problematiek." "Geesten zijn typisch verbonden met de gebeurtenissen, dingen en plaatsen waardoor ze in de eerste plaats zijn voortgebracht." Volgens Gordon zijn geesten dus plaatsgebonden; gedreven door de impuls om terug te keren naar de plek van hun kwellingen en daar te blijven hangen zolang deze onopgelost blijven. Maar geesten zijn ook zeer tijdsgebonden, ze verlaten het verleden en maken hun aanwezigheid voelbaar in het heden, en mogelijk ook in de toekomst. De dansende geest, zoals Persijn en Margit die laten zien in *I Wanna Be Like You*, is zowel verontrustend als verleidelijk -, een figuur die ons wenkt. En zodra we worden meegesleept door de dans en de nieuwsgierigheid die deze inspireert, wil de geest ons iets vertellen of laten zien, maar is niet in staat om dit echt te doen. De last ligt bij ons, de kijker, om uit te vogelen wat deze geest wil.

Want wat zou deze naamloze figuur, gevangen in een ruïne, van ons willen? Deze geest lijkt buiten tijd en plaats te bestaan, is zowel menselijk als niet-menselijk, en overstijgt elke vorm van categorisering. Deze fantoom lijkt niet uit het verleden, heden of de toekomst te zijn, maar belichaamt op een vreemde manier al deze tijdslijnen tegelijk. Behoort de geest überhaupt tot deze ruïne? Waarom blijft het hier spoken? In veel opzichten is het een vreugdevol, transgressief en bijna komisch figuur die meedeint op de muziek en ons nog verder meesleept. Maar waarin? Misschien viert de geest dat de spookplek, een collectie van glazen kassen, in puin ligt. Want ruïnes, hoewel ze een einde betekenen, zijn ook behoorlijk speculatief en signaleren een nieuw begin. Misschien vindt onze geest het spannend wat er te gebeuren staat? Het is een soort schelm die ons dieper en dieper in deze gebroken glazen kas lokt, waarin de natuur niet langer in bedwang kan worden gehouden. Dit laat ons zien hoe de natuur om zich heen grijpt als deze te lang gevangen is gehouden. Daarmee wordt de illusie gelogenstraft dat de kwetsbaarheid van de natuur zij aan zij kan bestaan met onbeperkte grondstofwinning, vervuilende industrie en massaconsumptie. In een tijd van dreigende ecologische catastrofe veroorzaakt door de mens, is dat een behoorlijke statement.

Waar ontsnapt deze natuur dan aan? Kassen in Europese botanische tuinen, prachtig ontworpen architectonische wonderen, zijn ook gechargeerde plekken. Gebouwd om met "exotische" planten te pronken, hebben deze "kristallen paleizen" voornamelijk hun oorsprong in de 17de en 18e eeuw. Denk aan de Hortus Botanicus in Amsterdam, Kew Gardens in Londen of de Jardin des Plantes in Parijs. We zien zulke plekken als vol met leven, groen en bloei, waar planten worden verzorgd en het publiek zich kan verwonderen over de natuur en wat kan opsteken. Maar tegelijkertijd moeten we ons er rekenschap van geven dat deze kassen het product zijn van het koloniale rijk en exploitatie. Planten zijn uit hun natuurlijke habitat gehaald en overgebracht naar een kunstmatig huis van glas, waar ze

zijn teruggebracht tot praalstuk en onderzoeksobject. Dat onderzoek is o.a. ingezet voor de plantage-economie waardoor hele landschappen in koloniale gebieden zijn heringericht en ecosystemen zijn vernietigd. Dit alles om steeds hoger renderende gewassen te produceren, met arbeiders die tot slaaf zijn gemaakt, gemarginaliseerd of onderdrukt. Natuurlijk gaat deze erfenis van exploitatie van natuur en mens door tot op de dag van vandaag. De doorlopende loop waarin deze video wordt afgespeeld, benadrukt dat. De palmolie-industrie is een voorbeeld van hoe monoculturen flora, fauna, gemeenschappen en manieren van leven vernietigen. Planten zijn alleen een product. Vanuit koloniaal perspectief geldt dit ook voor mensen.

Een groot deel van de kunstpraktijk van Persijn en Margit richt zich op de relaties tussen mens en natuur en de daarbij behorende machtsstructuren. Het ongewoon maken van wat wij als 'natuurlijk' beschouwen, staat daarin centraal. Ze tonen natuur en landschap, of het nu bossen, bergen, jungles of botanische tuinen zijn, als vreemd, troeblerend en zwevend tussen realiteit en verbeelding. Hoewel hun werk op veel onderzoek gestoeld is, is het resultaat altijd speels, prachtig om naar te kijken en pakkend om naar te luisteren. Toch is het meestal ook omineus. In tegenstelling tot de doorzichtige kassen die transparantie veinzen en ons een verhaal van weelde tonen, laat de video ons scherven glas zien, het geraamte van de kasarchitectuur en uiteengevallen beelden van planten. Deze laten een veel complexer, meer gelaagd en ook gefragmenteerd verhaal zien. De pracht van deze kristallen paleizen is verweven met historische onrechtvaardigheid, koloniaal geweld en ecologische schade. Misschien probeert de geest over te brengen dat kassen niet alleen — zeer selectieve — depots zijn voor planten of archieven van de plantenwereld. Maar dat ze ook, archieven van verlies en trauma zijn. Herstel in de vorm van erkenning of reparaties blijft vaak nog uit, en dus blijven deze plaatsen gekweld door de geest.

De altijd naamloze en ongrijpbare geest vestigt onze aandacht ook op iets anders: Wie bepaalt het verhaal? Wie kan weerwoord geven, en in welke taal? Er is een reden waarom Persijn en Margit ons juist planten laten zien met naambordjes en labels. Niet alleen zijn deze planten ontheemd, maar ze zijn ook gecategoriseerd, hebben andere namen gekregen, waarschijnlijk in het Latijns, en zijn taxonomisch ingedeeld door westerse botanisten. Ze zijn beroofd van hun inheemse namen en van hun inheemse taal. Zoals zoveel tot slaaf gemaakte of gekoloniseerde mensen dat ook zijn. De avatars van Black Harmony lopen om de kas en zingen trots "Na mi," Ik ben. Op conceptueel niveau doorbreekt hun lied de eerdergenoemde loop. Ik kan me voorstellen dat de planten die door de ruïnes heen groeien, met instemming met ze mee neurien en in hun eigen taal antwoorden met "Ik ben". Deze belofte van een eind aan de kwelling, zou de geest voldoening kunnen geven, en de hoop uiteindelijk rust te kunnen vinden.